

BREDASCHÉ

STAAT-, LETTERKUNDIG-

NIEUWS-

Dingsdag

COURANT.

EN WETENSCHAPPELIJK

BLAD.

6 September.

FRANKRIJK.

PARIS, den 3den September.

Z. K. H. de hertog van Nemours is eergisteren avond laat in deze hoofdstad aangekomen. Gisteren is Z. K. H. naar Neuilly verrokken, na aan onderscheidene generaals gehoor verleend te hebben.

— H. K. H. Mevrouw de hertogin van Orléans bevindt zich thans veel beter dan voor eenige dagen.

— In den op gisteren gehouden raad van ministers is besloten, eene groote verandering bij de prefecten en onder-prefecten te doen plaats hebben. Sommigen verzekeren, dat het ministerie de zoodanigen wil verwijderen, die zich, bij de laatste verkiezingen, niet ijverig genoeg voor de belangen van het kabinet betoond hebben.

De hertog van Nemours vertrekt weder morgen naar Compiègne om de aldaar vereenigde troepen in oogenschouw te nemen en te doen manoeuvreren. De berigten die men aangaande zijn jongsten togt en bezoeken te Maubeuge, Bethune, Aise en St. Omer vernemen, luiden alle dat de Prins overal met ware geselschap, door de bevelking en de troepen is ontvangen geworden. Te St. Omer heeft de Prins de divisie van den generaal d'Hautpoul groote krijsoefeningen doen uitvoeren; in den namiddag heeft hij het kamp van Effiat bezocht, alwaar men eene steenen pyramide met toepasselijke opschriften ter eere van des Prinsen overleden broeder, de hertog van Orleans had opgericht.

— Uit Toulon schrijft men van den 29sten Augustus: » Wij vernemen heden dat het Amerikaansch fregat *Congres* van 60 stukken te Mahon gekomen is, zullende door een ander schip van dezelfde natie gevolgd worden. Het eskader der Vereenigde Staten in de Middellandsche zee zal dan steeds zijn 2 lijnschepen, 2 fregatten en 2 korvetten. De Amerikaansche commodore heeft twee zijner officieren naar den keizer van Marokko gezonden, die geweigerd heeft hem te ontvangen. Wij verwachten weldra te vernemen dat de zeemagt der Vereenigde Staten Tanger gebombardeerd heeft om wraak te nemen over den hoon den Amerikaanschen consul aangedaan. De fransche scheepsdivisie onder den vlootvoogd *Leray* blijft ongetwijfeld op de kusten van Marokko om onze landgenooten te beschermen in geval de Amerikaansche commodore geweld mocht gebruiken.

— Het *Journal des Débats* hield gisteren het volgende over de jongste uit Indië ontvangen berigten:

» Wij hebben onze maandelijksche correspondentie uit India en China ontvangen, maar tot ons leedwezen vernemen wij daaruit bijna niets, wat wij bij het telegraphisch berigt zouden kunnen voegen.

» Sedert de vorige maand is er geene verandering in den staat van zaken gekomen.

» In China zijn de Engelschen niets gevorderd, ofschoon de zuidwestmonsoon, waarmede de vloot van den admiraal *Parker* naar het Noorden moest stevenen, tijdens de afzending der laatste berigten reeds vast was, en alhoewel de sedert lang verwachte versterkingen reeds grootendeels aangekomen waren, ~~de versterkingen~~ wordt in de berigten geene reden opgegeven.

» De Indische dagbladen vermelden, even als de telegraphische dépêches, dat de Keizer van China naar Tartarije gevlugt is; maar waarom zou hij gevlugt wezen? De Keizers schijnen gewoon te zijn, om jaarlijks eenige maanden van het schoone jaargetijde in Tartarije te gaan doorbrengen, en waarschijnlijk zal ook ditmaal de reis des Keizers geene andere reden hebben, ofschoon het een merkwaardig blijk van ~~aanwinst~~ ~~aanwinst~~ voor de Europeesche magt is, in de tegenwoordige omstandigheden van die oude gewoonte niet te willen afwijken.

» In Afghanistan blijft ieder voortdurend waar hij was, zonder iets tegen den vijand te ondernemen, maar deze gedwongen werkeloosheid berokkent aan de Engelschen groote zedelijke en materiele nadéelen. Het is thans nog allen twijfel verheven, dat de generaal *Pollock*, te Jellalabad, het bevel ontvangen heeft om Afghanistan te ontruimen en om van *Akhbar-Khan* zoo voordeelige voorwaarden als mogelijk is te bedingen ten aanzien van de talrijke gevangenen, die zich

zijne magt bevinden. In afwachting van den uitslag dezer onderhandelingen, die overigens niet met grooten ijver schijnen voortgezet te worden, blijft het oostelijke Engelsche leger te Jellalabad, steeds door een groot aantal zieken belemmerd, altijd tot het halve rantsoen beperkt, en naar men zegt, door gemis van transport middelen buiten staat, om eenige, hetzij voorwaartsche, hetzij achterwaartsche beweging te doen. Intusschen snelt het gunstige jaargetijde voorbij; vier, misschien slechts drie maanden blijven aan den generaal *Pollock* over om te handelen, en men schijnt zich ongerust te maken, dat men hem geenerlei partij ziet kiezen.

» Terwijl het leger van het Oosten zich alzo tot eene gedwongene werkeloosheid gebragt ziet, maakt dat van het Westen toebereidselen om Kandahar te ontruimen en den Indus weder over te trekken. De generaal *Wijmer* heeft, bij het optrekken om de bezetting van Khelat-i-Gildhi te ontzetten, gelegenheid gevonden, om den vijand te slaan, doch daarvan geene andere vrucht getrokken, dan dat hij rustig den aftogt op Kandahar heeft kunnen volvoeren. De generaal *Nott* heeft insgelijks, zoo men zegt, *Safar Djeng* geslagen. Maar ook van deze nieuwe overwinning verwacht men geene andere uitkomst, dan het zonder hinderpalen bezetten der bergpassen, door welke het Engelsche leger moet terugtrekken.

» Van hetgeen onder de Afghanen zelfden omgaat weet men niets, dan dat *Akhbar-Khan* [dezelfde zoon van den ontroonden Vorst van *Kabul*, die voor eenige maanden de Engelsche bezetting dier plaats heeft verdeld] thans stellig te *Kabul* regeert.

» Uit Britsch-Indië zelve verneemt men niets nieuws. Er heerschte eenige meerdere levendigheid in de handelszaken en geheel het schier-eiland is volmaakt rustig, met uitzondering van *Bundel-Khund*, waar eenige onlusten, die echter gezegd worden van geringe beteekenis te zijn, zijn uitgebroken. *Bundel-Khund*, het oude land der *Rohillas*, werd in de vorige eeuw door eene kolonie van Afghanen veroverd, die, ofschoon sedert aan Engeland onderworpen geworden, verre zijn van hunne afkomst vergeten te hebben, en het kan dus geene bevreemding wekken, dat de door hunne broeders in Afghanistan behaalde voordeelen onder hen eenige opgewondenheid hebben veroorzaakt.

» Bij het afzenden der berigten was een reserve-leger van omstreeks 20,000 man van alle wapens, onder het bevel van sir *Jasper Nichols*, opperbevelhebber der Engelsche legers in Indië, in den omtrek van *Delhi* te zamen; moettende men dit als een maatregel van voorzorg aanmerken, geschikt om gereed te zijn tot het onderdrukken van elke poging tot opstand, die welligt door de thans erkende nederlagen der Engelsche magt aan gene zijde van den Indus zou kunnen worden uitgelokt.

— De brieven uit Madrid, van den 27 Augustus, melden, dat het ministerie het gerucht van eene ontbinding der Cortes stellig heeft doen tegenspreken. Desniettenstaande had de commissie, namens de kamer gedurende hare afwezigheid benoemd, ~~een zitting gehouden~~, waaraan onderscheidene afgevaardigden deel hadden genomen. De uitslag dier zitting was onbekend.

— Ter beurtze van heden (3 September) waren de fondsen: 5 pCt. 120,50; 3 pCt. 79,50; Spanje 22 $\frac{1}{8}$; Rom. L. 104 $\frac{1}{8}$.

DUITSCHLAND.

FRANKFORT, den 1sten September.

Volgens berigten uit *Dusseldorf* van den 31sten Augustus bevond Z. M. de Koning van Pruisen zich steeds op het kasteel van *Bonrath* alwaar dezelve wegens eene ongesteldheid aan den voet, de kamer moest houden. Intusschen openbaarde zich eene merkbare beterschap en men zag spoedig het volkomen herstel van Z. M. te gemoet. Te *Bonn*, waar HH. MM. de Koning en de Koningin den 4den verwacht worden, was alles voor dertzelve ministerie ontfangst in gereedheid gebragt. Onder de aanzienlijke personen, welke zich van alle kanten naar

de streken van Keulen begeven, om den Koning van Pruisen te begroeten, behoort ook de Vorst van Metternich, die den 30sten Augustus door Frankfort gereisd is.

Volgens berigten uit Neuchatel zag men aldaar tegen den 24sten dezer de komst van den Koning en de Koningin van Pruisen te gemoet. Dezelfen zouden tot den 27sten in dat vorstendom vertoeven.

— Naar men verneemt is de stoomboot *Victoria* van de Dusseldorper maatschappij, in de omstreken van Koblenz door eene Keulsche stoomboot aanmerkelijk beschadigd geworden. De linker raderkast en de keulen zijn, zegt men, vernield; doch de schade is reeds weder hersteld. Daar het beschadigde schip door Z. M. tot Hoogst-deszelfs eigen gebruik was gekozen, verbinden de geruchten een door nijdt ontslaan boos opzet met een voorval, hetwelk misschien geheel toevallig is. Het Keulsche schip zou, zegt men, zijn vaarwater verlaten hebben en regtstreeks op de *Victoria* aangevaren zijn. Dit verhaal is onwaarschijnlijk; maar, bij de in de meening des volks bestaande rivaliteit der beide maatschappijen, is het bijna noodzakelijk voor de beide directien om openlijk in ophelderingen dien-aangaande te treden.

— Uit Manheim wordt gemeld, dat de vaart van en naar Nederland zeer levendig blijft, en dat tot dusverre in dit jaar, door 62 schepen, 240,000 centenaars uit Amsterdam en Rotterdam zijn aangebragt.

— Van de Turksche grenzen schrijft men, onder dagteekening van den 20 Augustus:

» De onlusten in Bulgarye en Macedonie zijn, volgens de laatste berigten, door de derwaarts gedetacheerde troepen wederom gestild geworden. — Van de Montenegrynsche grenzen schrijft men, dat tusschen den Vizier van Herzogowina en den Vladika van Montenegro een wapenstilstand tot het begin van October getroffen is. — De kortelings in Servie ontdekte zamenzwering had, naar hetgeen uit het onderzoek gebleken is, ten doel, om Vorst *Milosch* wederom op den troon te plaatsen.

ENGELAND.

LONDEN, den 3den September.

H. M. is, volgens de berigten uit het Noorden, reeds in de nabijheid van Edinburg genaderd. De zeetogt was op eene regt aangename wijs doorgebragt; de equipagien hadden onder de oogen van H. M. danspartijen gehouden; de schepen waren met vlaggen versierd en des avonds verlicht; langs de kust daverde het van vrengdeschoten, enz.

— De tijdingen uit de fabrieksteden zijn weder eenigzins ongunstiger. In Manchester is wel een gedeelte van het arbeidsvolk tot deszelfs werk wedergekeerd, doch vele anderen blijven nog weigerachtig. Elders, als te Dundee enz., blijft het nog zeer onrustig.

— Onze bladen deelen mitvoerige berigten mede uit China en Indie, (waarvan men den hoofdinhoud over Frankrijk reeds kent). Het blijkt uit dezelve met zekerheid dat de gouverneur-generaal van Britsch-Indie reeds in Mei bevelen gegeven heeft tot het ontruimen van Afghanistan; intusschen zijn er redenen om te veronderstellen dat dit bevel naderhand weder is ingetrokken; volgens sommigen zou de generaal *Pollock* geweigerd hebben de bevelen tot den aftogt te gehoorzamen, volgens anderen zou de gouverneur-generaal later zijn bevel weder hebben ingetrokken.

De londensche ministeriele bladen toonen zich tegen de ontruiming gestemd; hetgeen eenigzins tot bevestiging strekt van het voor eenige weken verspreide geruchten, dat de Engelsche ministers een hoodschapper naar Indie hadden gezonden, om aan hem wil te doen kennen, dat, indien geene onoverkomelijke hinderpalen dit beletteden, de veldtog in Afghanistan moest worden voortgezet.

Wat den toestand der Engelsch-Indische krijgsbenden in het zooveen genoemde land betreft, maken de bijzondere brieven uit Bombay, die gelijke maas, wech, tot 300 mijl loopen, bijna groot onderscheid tusschen de leger-afdeeling van generaal *Nott* te Kandahar en die van generaal *Pallock* te Jellalabad. De eerste heeft, naar men verzekert, 11,000 goed uitgeruste manschappen met 24 stukken geschut bijeen. Het aantal zijner kameelen is tot 8000 vermeerderd, en hij kan over eene krijgskas van 20 lak ropijnen (meer dan 2 miljoen guldens) beschikken. Een deel zijner magt heeft wel de vesting Khelat-i-Ghildji (Ghizni) moeten ontruimen, doch vooraf eenen aantal der opstandelingen daarop dapper afgeslagen en bij het wegtrekken de vestingwerken doen springen. Bij Kandahar zelve heeft de overwinning van generaal *Nott* op den inlandschen vorst, waarvan hierboven gesproken wordt, plaats gehad. De Engelschen noemen dien vorst *Sufiur Jung*, niet *Safiar Djeng*.

De troepen van generaal *Pallock*, wier sterkte niet veel minder dan 12 à 14,000 man schijnt te bedragen, worden daartegen voorgesteld als vreeslijk door de hitte te lijden. Die troepen bestonden meendeels uit inlanders van den stam der Sikhs, welke wel niet tot eene voorwaartsche beweging in hooger gelegene en dus koudere landstreken geschikt waren, omdat de warmere kleedingstukken, daartoe volstrekt vereischt, aan gene zijde van den Indus waren achtergebleven.

Terwijl men dus voor het vervolg voor te groote koude bedacht was, heerschte voor het oogenblik te Jellalabad zulk eene versmorende hitte, dat de Engelsche officieren aldaar in holen woonden, die zij in den grond hadden doen graven en die met boomtakken en klei bedekt waren. In die holen of kelders stond de thermometer van Fahrenheit op 95°; boven den grond in de tenten heerschte daarentegen eene hitte van 115°.

In Indie betreurde men steeds, volstrekt niets van den Britschen kolonel *Palmer* en zijne manschappen te hooren, die in der tijd bij het innemen der sterke bergvesting Ghuznee of Ghizni door de oproerige Afghanen zijn gevangen genomen. Het schijnt, dat ook deze gevangenen, ten getale van omstreeks 1000 man, zijn omgebragt.

Ook de inneming van Bala Hissar, de citadel der stad Kabul, door *Akhbar-Khan* wordt in Indie voor eene ramp gehouden. Een den Engelschen genegen inlandsch Vorst bezette die sterkte, en heeft voor hunnen vijand moeten onderdoen, die door de daar gevondene schatten nieuwe middelen heeft verkregen, om zich te handhaven.

Het gerucht van de vlugt des Keizers van China vindt ook in Engeland geen geloof. Als naar gewoonte bevatten de tijdingen uit dat rijk verhalen wegens overwinningen door een handvol Engelschen op duizenden Chinezen behaald. Ditmaal zijn de gevechten vooral in den omtrek van Ningpo geleverd.

— Gisteren stonden de 3 pCt. gec. 92¾; Ned. 2½ pCt. 52½; de 3 pCt. 102½ Mexico 35¼; Peru 16; Portugal 5 pCt. 35; de 3 pCt 21; Spanje 20¼; Brazilië 65½.

BELGIE.

BRUSSEL, den 4den September.

De vertegenwoordigers hebben gisteren de overeenkomst tusschen den staat en de stad Brussel gesloten, om deze laatste uit hare geldelijke ongelegenheid te redden, goedgekeurd, doch op voorstel van den heer *de Bruckere* eene nieuwe redactie aangenomen, inzake:

» Het gouvernement is geautoriseerd om definitief eene overeenkomst met de stad Bussel te sluiten, op den voet van die van den 5den November 1841, maar onder de volgende voorwaarden:

» 1°. dat de jaarlijksche rente van 400,000 fr., bepaald bij art. 2 der conventie, zal verminderd worden tot op 300,000 fr.

» 2°. dat de stad Brussel van alle aanspraken zal afzien die zij op de dagteekening van de tegenwoordige wet ten laste van de stad Brussel mogt hebben.»

Dit voorstel is met 32 tegen 30 stemmen aangenomen.

In het begin der zitting heeft de heer *Cogels* rapport uitgebragt over de belangen van gouvernementswege aangevraagde autorisatie tot het sluiten eener leening. De centrale sectie stelt voor, om in plaats der gevraagde dertig millioenen tot vervoer der spoorwegen in België, slechts 28,250,000 fr. toe te staan; zij verwerpt de gevraagde 1,500,000 fr. voor de uitbreiding van het entrepôt te Antwerpen, op grond dat de regering dier stad daarvoor eene leening kon aangaan even als zij voor de daarstelling van het tegenwoordig bestaande gebouw had gedaan. De gevraagde twee millioenen voor wegen in Luxemburg keurt de centrale commissie goed, terwijl zij bovendien voorstelt om 1,780,000 fr. voor de kanalisatie van Kempenland te bestemmen; de leening zou dan 32 millioenen groot worden.

NEDERLANDEN.

BREDA, den 5den September.

Bij Zijner Majesteit besluit van den 27sten Augustus, N°. 61, is de zendeling op Groot-Timor (Nederlandsch Indie), *G. Heijmering*, thans fungerende als leeraar der hervormde gemeent op de hoofdplaats Koenpang, benoemd tot broeder der orde van den Nederlandschen Leeuw.

— Uit 's Hertogenbosch schrijft men van den 1 September:

» Gisteren had in de Societeit *de Unie* alhier, de wedstrijd plaats van 15 Handboogschutterijen, tot dat einde van verschillende plaatsen naar hier uitgenoodigd. Niettegenstaande het regenachtig weder, werd dezelve door eene aanzienlijke menigte bijgewoond, waaronder men ook de eer had Hanne Exe. den heer Staatsraad Gouverneur van Noord-Brabant en den Generaal Provincialen Kommandant bij te merken. Na den affoop had de uitdeeling der medailles plaats, de gouden aan de schutterij van Eindhoven, genaamd *de Oude Doelen*, de zilveren aan die van Oirschot, en de bronzen aan die van Veghel. Daarna werd aan de verschillende schutterijen en verdere leden der Societeit een heerlijk collation aangeboden, waarbij eene gepaste vrolijkheid heerschte.

— Uit Harderwijk schrijft men van den 3den September. » Op morgen zal van hier te water naar 't Nieuwe Diep vertrokken een detachement, sterk 150 onder-officieren en manschappen, waaronder 12 onder-officieren Vuurwerkers, onder bevel van den 1sten Luit. van de Infanterie *J. J. A. Boon*, vergezeld van den 1sten Luit. van de Inf. *J. D. M. van der Plist*, de 2de Luit. der Genie *J. J. W. van Dolder* en *J. van Staveren*, de officieren van Gezondheid 3de kl. *C. O. van Bodemeijer* en *J. L. D'Hamecourt*, op den 6den September aan boord van het schip *Admiraal Jan Evertsen*, kapt. *E. van Duin*, te worden gembarkeerd en naar Java te worden overgevoerd.»

— Van den Helder schrijft men ons van den 3den September.

» Op den 15den dezer maand is de zeldag bepaald voor de oorlogstoomboot *Etna*, kommandant de Luitenant ter Zee 1ste klasse *Baars*, benevens *Z. M.* korvet *Juno*, kommandant de Kolonel-Kapt. ter Zee *Moll*, beide naar Suriname; bij derzelver aankomst aldaar zal laatstgemelde scheepsbevelhebber het opperbevel over de in onze Westinsche bezittingen gestationeerde schepen en vaartuigen van oorlog op zich nemen, welke betrekking thans *ad interim* aldaar wordt waargenomen door den Kapt. Luit. ter Zee *Söhngen*, kommanderende de aldaar liggende oorlogskorvet *Castor*.”

— In het *Nederlandsche Nieuwsblad* leest men:

» De beroemde Fransche zeeschilder *Gudin*, die zich sedert eenige dagen alhier bevindt, is, voorgesteld door den Franschen gezant bij ons Hof, ter audientie bij *Z. M.* toegelaten, en op het minzaamste door den Koning ontvangen geworden. *Z. M.* heeft een van Hoogstedezelfs adjudanten gelast, dien kunstenaar in de prachtige en smaakvolle galerij van schilderijen in het paleis rond te leiden. De heer *Gudin* is opgetogen geweest van den rijken schat van meesterstukken, die deze waarlijk vorstelijke galerij versieren.

» Ook de werkplaatsen van eenige onzer schilders alhier hebben den heer *Gudin*, volgens zijne eigene bekentenis, een nieuw bewijs gegeven, met hoeveel glans Nederland ook in dit opzigt, deszelfs ouden roem handhaaft. Onder anderen vond de heer *Gudin* geene woorden om de bewondering uit te drukken, die zich van zijn gemoed meester maakte, toen hij de werken van onzen eenigen *Schelfhout* aanstaarde; ook aan de schilderijen en teekeningen van de heeren *van Hove* en *Verveer*, zwaalde hij veel lof toe.”

— In de op 11. Dond'erdag te Amsterdam door de Nederl. Handelsmaatschappij gehouden veiling van 260,361 balen en 113 vaten *Java-koffij*, en 12,457 balen *Sumatra-koffij*, is alles in consumptie naar qualiteit verkocht, de *Java-koffij* van 22 tot 37½ cents, en de *Sumatra-koffij* van 17 tot 21 cents.

— Door den raad van administratie der Hollandsche ijzeren spoorwegmaatschappij is eergisteren de aanbesteding gedaan tot het maken van twee stationsgebouwen, en is het maken van dat te Amsterdam, voor eene som van *f* 77,800, toegekend aan den heer *B. Goseking*, terwijl de bouw van dat te Leiden aan de heeren *P. Visser* en *P. Langeveld* gegund is geworden, voor eene prijs van *f* 30,800.

— Men heeft thans ontvangen de Javische couranten van den 19den Maart tot den 16den April jl. Dezelfen vermelden onder anderen twee door den waarnemenden Gouverneur-Generaal genomen besluiten: Bij de eene waarvan bepaald is, dat het aandeel in boeten en in het bedrag van verbeurd verklaarde goederen of gelden, aan de fiscaals bij de raden van justitie toegekend, voortaan door dezelve niet meer zal worden genoten, maar blijven ter beschikking van het gouvernement; terwijl bij het tweede besluit bekrachtigd is eene maatschappij, ten doel hebbende om de stoomvaart in Nederlandsch-Indië uit te breiden, onder benaming van *Nederlandsche-Indisch-Stoomvaart-Maatschappij*.

Voorts vindt men in die Couranten de volgende berichten:

Batavia, 29 Maart 1842.

» Berigten van Amboina melden dat er op onderscheide plaatsen in de Molukken, en wel op Amboina, Boero en Amblaauw, op denzelfden dag en terzelfder ure, aard- en zeebevingen hebben plaats gehad. De volgende bijzonderheden waren daaromtrent opgegeven:

» Op Amboina werd, den 16den December jl., des morgens omstreeks twee ure, eene aardbeving waargenomen, met horizontale beweging, welke ruim een minuut heeft aangehouden, maar niet zeer heftig geweest. Dit verschijnsel werd omstreeks een kwartier later gevolgd door eene zeebeving. Het was donker en men was dus niet in de gelegenheid, om de werking en beweging der zee nauwkeurig waar te nemen. Uit de nog aanwezige sporen bleek het echter, dat de zee vier à vijf voet, op sommige plaatsen minder of meer, boven haar hoogste standpunt gerezen is en herhaalde malen met zware golfslagen ver buiten hare oevers is gespoeld. De gouvernements orembajien en de andere vaartuigen van het haven-departement, welk op het drooge onder eene loods stonden, zijn met het rijzen van het water, enkelen tot op eenen aanmerkelijken afstand, van de plaats medegesleept geworden. Gebouwen en vaartuigen hebben echter geene schade geleden; alhier zijn in de binnenstad te zien een paar inlandsche huizen door het rijzende en terugstroomende water weggespoeld. Sedert eenige dagen was het buitengewoon warm geweest en had de thermometer van *Fahrenheit* gewoonlijk tegen den middag in de schaduw op 92° en 93° gestaan.

» Op Boero had, op denzelfden dag, des morgens tusschen één en twee ure, in eenen veel heviger graad, eene aardbeving plaats gehad, en dit verschijnsel was op het, onder Boero behoorend, eiland Amblaauw vergezeld geweest van eene zware zeebeving, ten gevolge waarvan onderscheidene huizen en moorsche tempels van de strand-negorijen ingestort of door medegesleept zijn geworden. Tot den 21sten December had aldaar de beweging, hoewel in eene mindere mate, voortgeduurd, zoodat men niet zonder vrees was voor grootere onheilen.

BATAVIA, 15 April 1842.

» Berigten van Amboina van den 29sten Januarij en den 10den

Februarij jl. melden, dat de telkens in meerdere of mindere mate terugkomende galkoorts zich, sedert het begin van de maand December des vorigen jaars, op nieuw onder de ingezetenen heeft vertoond.

» Hoewel deze koorts niet zeer kwaadaardig is, zijn echter de uitwerkingen daarvan, die voornamelijk in hevige hoofdpijnen, braken en dysenterie bestaan, van dien aard, dat de lijders binnen korten tijd in eenen pijnlijken toestand van afmatting en verzwakking geraken.

» De oorzaak dezer ziekte meent men te moeten toeschrijven aan den plotseligen en hevigen overgang van warmte en koude, welke zoo groot is, dat de thermometer soms van 93° op eens tot op 84° Fahrenheit daalt.

» Sedert het begin van Februarij zijn de sterfgevallen menigvuldiger geworden en men rekende, dat er van de burgers en overige ingezetenen twee op elken dag bezweken.

» Hoewel het aantal zieken in het hospitaal, dat op den 23sten Januarij 59 bedroeg, op den 29sten tot 73 was aangegroeid, en sedert nog met 43 is vermeerderd, was de sterfte in hetzelfde toch niet buitengewoon.”

ONTDEKKINGSREIZEN.

1820—1830.

(Vervolg van n°. 106).

De verdiensten van *Salt*, *Drogetti*, *Caviglia*, *Montefiore*, *Ricci*, *Passalacqua* en *Anastasy* in het geven van ophelderingen over deistere punten van de aardrijkskunde en geschiedenis van Egypte zijn uitstekend. Terwijl de geleerde *Clarke* den classieken bodem met zeldzame scherpzinnigheid beschrijft, geven *Linant*, *Acerbi* (oostenrijksch consul), *Madden*, *Gorden*, *O'Byrne*, *Henniker* en de vrouwen *Lustington* en *Minutoli* een trouw beeld van het gezellige leven en zelfs van den harem der tegenwoordige Egyptenaars. *Prokesch* en *Planat* schilderen hoofdzakelijk de topographie en de staatsinrigtingen; *Champollein* met zijne medgezellen *Rosellini*, *Bebent*, *P'Hote*, *Cherubini*, *Duchesne*, *Bartin*, *Lahaux*, *Raddi* en *Angletti* verzamelen bouwstoffen tot ontcijfering der hieroglyphen. Eene bijzondere britsche expeditie, uit de schepen *Levin* en *Barocouta* bestaande, werd in 1822 uitgezonden, om de tot dusver nog zeer onbekende oostkust van Afrika op te nemen. De kapiteins *Owen* en *Cutfield* leidden in 1825 bij een tweede reis de waarnemingen. Het eiland Madagascar, de eilanden en ondiepten in het kanaal van Mozambique de Sebellien, Amiranten, de kusten van Kafferland en Zanguebar opwaarts tot aan Kaap Guardafui en de straat Bab-el-Mandeb zijn in vier jaren tijds opgenomen en op twee punten, in Mombosa en aan de Laogabogt, kolonien aangelegd, als wachtposten van den portugeschen handel. *Bourton* stelde zich tot taak de westkust der Roode zee te onderzoeken. Terwijl *Ritchie*, *Lyon*, *Denham*, *Clapperton*, *Oudney*, *Dickson*, *Pearce*, *Morrison Laing*, *Gaillié* en de gebroeders *R* en *J. Lander* naar Tambuctu en het binnenland zochten door te dringen, poogden *Grout de Beaufort*, *Beaucherc*, *Salzmann*, *Brown*, *Duvernay*, *Marre*, *Descoudray* en anderen het Marokkaansch gebied; *Mollien*, *Peddie*, *Campbell* en *Cocodray*, *Gray* en *Dochard*, *Ali Bey* (*Domingo Badia y Leblich*), *Sensgambia*; *Bowdech*, *Toodie*, *Hutchinson* en *James* het land der krijgshaltige Ashanties; *Perrin* en *Tuckey*, met zijne reisgenooten *Galway*, *Fitz-Maurice*, *Hodder*, *Smith* en *Cranch* het stroomgebied der Zaire; *Douville* de rijken Angola en Bengue'a; *Thompson*, *Campbell*, *Biddulph*, *Bain*, *Tennant*, *Philipp*, *Burchell* en *Hall* het land van de Gode Hoop en de aangrenzende gewesten te onderzoeken.

De kennis van Azia werd in de laatste jaren verrijkt door *Philibert*, *Reij*, *Webb* (de vlakte van Troye); de blinde *Hollman*, *Lyall*, *Sjögren*, de groote voetreiziger *Dundas-Cochrane*, *Hansteen*, *Dobell* en *Erman* (Siberie); *Berggren*, *Murawiew*, *Eversmann*, *Kaidaloff* en *Mejendorf* (Bacharije); *Ledebur*, *Kupfer*, *Eichwald*, *Engelhardt*, *Gamba*; *Netschajeff* en *Parrot* (het Altaigebergte, den Arrarat en den Kaukasus); *Heidenstamm*, *Frazer*, *Macdonald-Kinnair*, *Rottiers*, *Juannin*, *Carne* en *Raynouard de Buissiere*, enz. (Perzie en West-Asie); *Descoudray* en *Sadler* (Arabie); *Marsden*, *Anderson*, *van Hasselt*, *Olivier*, *Koef*, *Reinwardt* en *Blüme* (Sumatra en Java); *Burlton* en *Woop* (de bronnen van de Brahmputra); *de Rigny*, *Everest*, *Lambton*, *Burkes* en *Heber* (Hindostan); *Snodgrass*, *Raffles*, de gebroeders *Gerard*, *Wilson*, *Finlayson*, *Alexander*; *Desbassyns*, *Belanger* en *Crawford*, benevens zijne reisgezellen *Cox*, *Stewart*, *Wallich*, *Judson*, *Welford* en *Burney* (Achter-Indië); *Moorcraft*, *Rich*, *Esoma de Körös*, *White*, *Turner*, *Ross*, *Everest*, de mannik *Hyacinth*, die zich van 1807—1821 als hoofd der russische missie in Peking ophielden heeft, en *Siebold* (Thibet, China en Japan).

Niet minder menigvuldig dan Afrika en Azia is ook Amerika bezocht geworden. 't Geen *Ward*, *Doug*, *Hullswith*, *Douglas*, *Schmidmeijer*, *Brauns*, *Duden*, *Schoolcraft*, *Schabelski*, *Mylius*, *Hardy*, *Sadons*, de Prinsen *Bernard* van Weimar en *Paul* van Wurtemberg, *Belframi*, *Jagall*, *Adams*, *Ashley*, *Flint*, *Giraud*, *Storr*, *Buller* en *Ward*, die het meer en de rivier Timpana-

gor vond, voor de noordelijke helft van dit werelddeel deden, dat deden voor de nadere kennis van Zuid-Amerika *Coldcleugh, Gaultier, Basil Hall, Stuart Cochrane, Langsdorf, Waterton, Brand, Schumacher, King, Pringle Stockes, Miers, Proctor, Hamilton, Henderson, Choris, Rengger en Beauchamp, Riemer, Weigl, Gorselmann, Maw, Thompson en Penland.*

In verhouding werd echter de kennis van den grooten Oceaan in Australië het meest vermeerderd. De namen van *Oxley, Throsby, King, Cunningham, Lawson, Fraser en Stirling* zijn in de levende jaarboeken van Nieuw-Holland, in zijne bergen, rivieren en dalen vreeuwigd. *Powell* vond in 1821 ten oosten van Nieuw Zuid-Shetland verscheidene eilanden, die er in naam des konings van Engeland bezit van nam en ten Kroonings-eilanden noemde. *Weddell* ontdekte den 17den December 1822 de Australische Orkaden, wederlegde door de omzeiling van het Sandwichsland de meening dat dit eiland met een nog zuidelijker gelegen land zou samenhangen, bereikte den 20sten Februarij 1824 de breedte van 74° 15' en drong alzoo verder naar de Zuidpool voort dan nog enig zeevaarder vóór hem gedaan had. Hij noemde deze wateren George IV zee. *J. Bell* vond in 1822 op eene vaart van Zuid-Amerika naar Oost-Indië de Clarke-, Stierson- en Humphrey-eilanden. *Edwardson* onderzocht gelijktijdig de kusten van Nieuw-Zeeland. Groenland verkreeg door de nasporingen van *Scoresby* den jongere eene andere gedaante, alhoewel het eerst in 1830 aan den Deenschen fregatkapitein *Graah*, die reeds zes jaren te voren de westkust had opgenomen, gelukte de onzekerheid die sedert eeuwen nopens het oostelijk gedeelte van dit land bestond gedeeltelijk op te klaren. Door de zeeënge tusschen Statenhoek en het eiland Sermensog heen sturende, is hij ver voorbij de grenzen gekomen binnen welke zich de oude kolonie der IJslanders zou bevonden hebben, zonder het minste spoor van dezelve te ontdekken, waaruit hij opmaakt dat de kolonie niet ten oosten van Statenhoek, maar in het zuidwestelijke gedeelte van Groenland naar de zijde van Julianehaven moet gelegen hebben, eene meening die reeds voor veertig jaren door *Eggers* was geuit. *Hunder* ontdekte in 1823 het naar hem genoemde eiland (door de inwoners *Onascuse* genoemd); *Oxley*, de grootste rivier van Nieuw-Holland, de Brisbane en vele andere rivieren; *Dibbs*, het eiland Mittero; *Chemissard* de Gascognische archipel benevens de eilanden la Rose en Balguerrië, *Howell* en *Hume* de zuidelijke Australische Alpen en het binnenland van Nieuw-Holland; *Whright* den 5den Mei 1824, in de Zuidzee het Roxburgeiland, terwijl kapitein *Brenner* voor Engeland bezit nam van de Carpentaria zeegolf en er het fort Dundas stichtte. De nieuwste ontdekkingen in het binnenste van Nieuw-Holland behoeven te danken aan den onvermoeiden *Patet* en den kapitein *Sturt*, welke laatste in 1829 twee maanden westelijker voordrong dan het aan *Oxley* gelukt was te worden aldaar de Macquarie geheel uitgedroogd en het land in eene onmetelijke dorre woestijn veranderd. De Darling (oostelijke rivier) is een groote stroom door de zamenvloeiing van den Castlereagh, Macquarie, Field, Peel en Dumaresque ontstaan. *Stuart* trok in 1830 door de binnengedeelten van Nieuw-Holland, en bereisde in 1831, in gezelschap van kapitein *Logan*, de binnenlanden van Nieuw-Zuid-Wallis, ten zuiden van Brisbanetown aan de Moretonbaai. De Hollander *Eg* vond den 14den Julij 1825, onder 7° 10' Z. B. en 177° 33' O. L. het Nederlandsche eiland; de walvischvanger *Guedon* in de Battinsbaai de eilanden Dieppe en Norris; hij onderzocht ook het eiland Bouvet, hetwelk kapitein *Lindsay* reeds in 1808 had gezien, doch niet aan land van hetzelfde had kunnen komen, alsmede het eiland *Thompson*. Terwijl het voor de walvischvangst bestemde Noord-Amerikaansche schip *Lopez* in 1826, in de groote wereldzee de eilandengroep Starbuck en de eilanden Lopez, Tracij, Orno, Neulantuket en Grenger ontdekte, zailde de britsche kapitein *Renneck* op het vroeger geheel onbekende eiland Fads-Enderby aan, en kapitein *Coffin* op den naar hem bekenden groep ten zuiden van Nippon. Twee Noord-Amerikaansche, door particulieren uitgezonden schepen, de *Annawan* (kapitein *Palmer*, die reeds vroeger ontdekkingen aan den Zuidpool in Nieuw-Zuid-Shetland gedaan had), en de *Serpent* (kapitein *Pendleton*) verlieten in 1829 de haven van Nieuw-York, aan boord behorende de geleerde natuurkundigen *Lights* uit Albany en *Raynolds*, om een onderzoek en handelreis naar de Zuidpoolstreken te ondernemen. Kapitein *Sanzing*, die een groot gedeelte van zijn leven in de Zuidelijke Zeeën verbragt, heeft de reizigers door zeer belangrijke geschrevene inlichtingen op hunne reis bijgestaan. Met hetzelfde doel had reeds een jaar te voren het britsche schip *Chanticleer*, onder kapitein *Forster*, met goed gevolg nasporingen gedaan; twee maanden bragt de kapitein op het Stadeneiland door, heeft Zuid-Shetland, benevens het plantenlooze, slechts door ontelbare pinguinen bewoonde eiland Deception, de zee en verdere eilanden nader bepaald.

Over Brazilië ging in 1829 en 1830 door den beroemden Afrikaanschen reiziger *Burchell*, den eenigen die met opzigt tot zijne uitgebreide kennis met *A. von Humboldt* kan vergeleken worden, een nieuw licht op. De provincie waarin zich de mijnen van Geraes bevinden (zijnde de verste streek welke reizigers nog bezocht hadden) was voor hem slechts het punt om tot andere landen door te dringen, die geen Europeaan voor hem betreden had. Hij bezocht niet alleen Mato-Grosso, alwaar ook de oostenrijksche natuurkundige *Natterer* dieren en planten verzamelde, maar Goyaz en alle Indianen stammen van daar tot Para, vlak onder de evenachtlijn. Door de nasporingen van

Burchell kan de voortreffelijke geschiedenis van Brazilië van *Robert Southey* alsmede de geographische kennis van Brazilië in 't algemeen met vele belangrijke bijdragen verrijkt worden. Kapitein *Boteler*, die in Mei 1823 door de britsche admiraliteit werd afgezonden om de westkust van Afrika, van Gibraltar tot aan de linie te onderzoeken, is op deze onderneming in den zomer van 1830 gestorven. Ter voltooiing zijner ondernomen taak werd kapitein *Bolcher*, die kapitein *Beechey*, op diens reis naar de Beringstraat vergezeld had, naar Sierra Leone gezonden om de verschillende gedeelten der goudkust van daar verder op te nemen.

(Het vervolg hierna).

Ter AMSTERDAMSCHER BEURS van 11. Zaterdag was de fondsnoterings: Ned. 2½ pCt. 52 elf zest.; dito 5 pCt. 101¼; Kansb. 26¼; Syndik. 4½ pCt. 94½; 3½ pCt. 77½; Domein Losr. 5 pCt. 101¼; Handelw. 4½ pCt. 142; dito nieuwe 102½; O. Indië 5 pCt. 100; Spoorw. op Haarlem 71; op Rott. 70¼; Rijn spoorw. 91½; Haarlemmermeer 103½; Rusland 106½; 4 pCt. 90 drie achtste; Inschrijving en Assign. 6 pCt. 69¼; Certif. van id. 71¼; Spanje 16¾; Coupons 26½; Portugal 5 pCt. 29; Oost. Metall. 107½; Amerika 6 pCt. 58; 5 pCt. 49; Braz. 66; Philadelphia bij Hope 5 pCt. 38; bij Rothschild 6 pCt. 61.

** J. DE LANGE, Boekhandelaar te Deventer, heeft uitgegeven en alom verkrijgbaar gesteld:

- P. C. MOLHUIJSEN, LEERREDENEN over VRIJE STOFFEN. f 2,80.
- J. A. HANSEN, CURSUS VAN PLATTE EN BOLVORMIGE DRIEHOEKSMETING. - 1,50.
- En debiteerd met goed succes:
- P. C. MOLHUIJSEN, Gods Voorzienigheid in Menschelijke Lotgevallen. Een Leesboek tot bijzondere en huisselijke stichting. - 2,50.
- H. VAN LOGHEM, Ontwikkeling van eenige hoofdbeginselen der Nederlandsche Armenwetten. - 0,60.
- S. VAN DELDEN Pz., Handleiding voor Onderwijzers en Onderwijzeressen in scholen voor jonge kinderen. Tweede druk. - 0,25.
- Mr. G. A. IJSSEL DE SCHEPPER, vlugtige beschouwingen omtrent het Verkiezingstelsel en proeve van een nieuwe wet op de oefening van het Stemrecht ter verkiezing van de Provinciale Staten in de Nederlanden. - 1,00.
- P. O. C. VORSSELMAN DE HEER, Gronden der Zeevaartkunde, vooral ten gebuik bij de Sterre- en Zeevaartkundige tafels van JACOB SWART. - 5,80.

Théorie de la Télégraphie Electrique, ou de l'application d'un nouveau Télégraphe, fondé sur les actions magnétiques de l'électricité. - 0,80.

Redevoering, over de verwezenen deelen eener wetenschappelijke beoefening van Handwerken en Kunsten, gehouden te Deventer den 2den April 1841, bij gelegenheid van de uitdeeling der Medailles en Getuigschriften aan de verdienstelijkste leerlingen der Teekenschool. - 0,25.

- J. UITTERDIJK, Herleiding van den Schijnbaren Afstand tusschen twee Hemelligchamen tot den Waren. - 1,20.
- H. J. VAN DER WIJCK, over de Nederlandsche Rivieren en de middelen tot derzelver verbetering. - 3,00.
- J. H. HALBERTSMA, Letterkundige Naoogst. Eerste Stuk. - 3,00.
- A. J. HOUCK, de ware Verhouding tusschen Hooger- Middelbaar- en Lager Onderwijs. - 0,75.
- LA HENRIADE, Poëme Epique en dix chants par VOLT-AIRE, met aanmerkingen, ten gebuik der Gymnasia, bewerkt door S. SUSAN. - 0,75.
- P. J. BAUDET, Fransche Oefeningen, Zevende Stukje. Bevattende Oefeningen over eenige Synonymen en andere bijzonderheden betreffende het Taalgebruik. - 0,75.
- H. KROEZE RAMAKER, Korte schets der Nederduitsche taal- en spelkunde, alsmede iets over het redkundig ontleden en het gebruik der leestekens. - 0,10.

** Bij BROESE & COMP., te Breda, kan men zich abonneren in eene LEES-INRICHTING voor verschillende HOLLANDSCHE en FRANSCHE DAGBLADEN en TIJDSCHRIFTEN, na ieders keuze.

De abonnementen voor DAGBLADEN moeten voor 3 maanden en de TIJDSCHRIFTEN voor 12 maanden genomen worden. Een uitvoerig Prospectus hiervan, is gratis te bekomen.

Bij Boven gemelden bestaat sedert jaren eene
NEDERDUITSCH EN FRANSCHE
LEESBIBLIOTHEEK,
 bevattende ruim VIJF DUIZEND BOEKDEELEN.
 Alles breedvoerig in de Catalogus der Bibliotheek vermeld.